**Energeetika- ja keskkonnaministri määruse „Kaugküttevõrgu kaudu jaotatud soojuse müügihinna osalise kompenseerimise tingimused ja kord“**

**eelnõu seletuskiri**

## 1. Sissejuhatus

## 1. Sisukokkuvõte

Määruse „Kaugküttevõrgu kaudu jaotatud soojuse müügihinna osalise kompenseerimise tingimused ja kord“ eesmärk on kaugkütte hinnatõusu kompenseerimine kodutarbijatele 80% ulatuses tarbitud soojuse lõpphinna selles osas, mis ületab kaugküttesoojuse referentshinda 110 €/MWh (käibemaksuta). Käesoleva määruse kompensatsioonimeede kehtestatakse kodutarbijale neljaks kuuks - 2026. aasta detsembris ja 2027. aasta jaanuari-, veebruari- ning märtsikuus tarbitud kaugküttesoojuse eest.

Arvestades eesmärgi pakilisust ning meetme olemuse ja taotlejate ringi selgepiirilisust, on määrus koostatud lähtudes hinnangust energiaturu olukorrale eelseisval 2026/27 talvel.

### 1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu valmistasid ette Kliimaministeeriumi energeetikaosakonna strateegilise planeerimise juht Madis Laaniste (madis.laaniste@kliimaministeerium.ee) ja sama osakonna nõunik Regina Hermandi (regina.hermandi@kliimaministeerium.ee).

Eelnõu õigusliku analüüsi tegi Kliimaministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Rene Lauk (rene.lauk@kliimaministeerium.ee).

### 1.3. Eelnõu õiguslik alus

Määrus kehtestatakse riigieelarve seaduse § $53^1$ lõike 1 alusel.

### 1.4. Märkused

Eelnõu on seotud Vabariigi Valitsuse 01.10.2026 kabinetinõupidamisel vastu võetud otsusega toetada energeetika- ja keskkonnaministri ettepanekut välja töötada meede, millega saab osaliselt leevendada kaugkütte märkimisväärse hinnatõusu mõju kaugkütte kodutarbijatele.

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega ega muu menetluses oleva eelnõuga.

## 2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koostamisel on olnud eeskujuks majandus- ja taristuministri samalaadne määrus „Majandus- ja taristuministri määruse „Kaugküttevõrgu kaudu jaotatud soojuse müügihinna osalise kompenseerimise tingimused ja kord“ (25.02.2022 nr 17).

Kaugkütte hinnatõusu mõju leevendamiseks rakendatakse soojuse lõpphinna osalist kompenseerimist riigi poolt. Meetme kohaselt kompenseerib riik määruses piiritletud tingimustel ja viisil 2026. aasta detsembris ja 2027. aasta jaanuaris, veebruaris ning märtsis

kodutarbijale 80% ulatuses tarbitud soojuse lõpphinna selles osas, mis ületab kaugküttesoojuse referentshinda 110 €/MWh (käibemaksuta).

Plaanitavale toetuse rakendamise perioodile (detsember 2026 – märts 2027) langeb suur osa kaugküttesoojuse tarbimisest ning tõenäoliselt kallinev soojuse hind raskendab veelgi kaugküttetarbijate olukorda. Detailsemalt kirjeldatakse meetme mõju seletuskirja peatükis 5.

Kuigi kaugkütte süsteemid teenindavad nii era- kui ka äritarbijaid, samuti riigi ja kohalike omavalitsuse ning nende hallatavate asutuste hooneid, on eelnõu eesmärgiks pakkuda tuge kodutarbijale. Toetuse pakkumisel kõigile kaugküttesoojuse tarbijatele kaasneb toetuse andmisega äritarbijatele suure tõenäosusega riigiabi reeglite järgmise vajadus, mis kaugkütte äritarbijate toetamisel on suhteliselt piiravad. Kaugküttele saab üldise grupierandi määruse alusel pakkuda toetust vaid siis, kui soojust toodetakse elektrist või gaasist, teise võimalusena saab äritarbijate toetamisel rakendada vähese tähtsusega riigiabi reegleid.

Eelnõu koosneb seitsmest paragrahvist. Järgnevalt on paragrahvide lõikes eelnõu sisu täpsemalt kirjeldatud.

**Paragrahv 1 sätestab** meetme rakendusüksuse. Selle järgi menetleb taotlusi, teeb meetme raames väljamakseid ja teostab meetme rakendamise üle järelevalvet Sihtasutus Keskkonnainvesteeringute Keskus (KIK).

**Paragrahvis 2 on sätestatud kompensatsiooni arvestamise põhimõtted.**

Lõikes 1 määratletakse kompensatsiooniga hõlmatud ajavahemik, milleks on 2026. aasta november kuni 2027. a märts (kaasa arvatud) ja kompensatsiooni maht. Planeeritav meede hõlmab kodutarbijaid. Soojuse müüja ei saa kompenseerimise meetmest täiendavat tulu, muutub vaid arvete maksmise korraldus:

- tarbija, st kodutarbija ja teda esindava juriidilise isiku, poolt makstakse arve osa, baashinnaks on soojuse hind 2026. aasta märtsis ning kompenseerimise kalendrikuul kehtinud müügihinna ja 2026. aasta märtsis kehtinud müügihinna vahest 20%;
- soojusettevõtja arvestab ülejäänud osalt arves, mille puhul soojuse hinnaks on müügihinna ja tarbija poolt tasutava soojuse hinna vahe, tarbijale soodustuse koos sellele lisanduva käibemaksuga;
- kõikidele tarbijatele tehtud soodustuse hüvitab soojuse müüjale rakendusüksus.

Sõltumata sellest, et riik kompenseerib tarbija kulusid, tuleb soojuse müüjal tasuda oma käibelt ka käibemaks. Antud juhul ei vähene soojuse müüja käive, osa sellest katab teine maksja – antud juhul riik läbi rakendusüksuse.

Lõikes 2 on määratletud kodutarbija. Määruse alusel antakse toetust kõikidele kodutarbijatele, kes on soojusettevõtjaga sõlminud lepingu ise või ostavad soojust läbi juriidilise isiku, valdavalt korteri- või hooneühistu kaudu. Eluruumi mõiste on sisustatud võlaõigusseaduse § 272 lõikes 1, mille järgi eluruum on elamu või korter, mis on kasutatav alaliseks elamiseks.

Lõige 3 selgitab kaugküttesoojuse müügihinna arvutamise põhimõtet, kui kalendrikuus kehtis mitu erinevat müügihinda.

Lõige 4 näeb ette, millistel juhtudel kompensatsiooni arvestatakse. Lõikes 1 sätestatud kompensatsiooni arvestatakse tarbija kohta, kellega on soojuse müüjal sõlmitud leping või kellele ta soojust muul alusel vahendab.

Lõige 5 kohustab kompensatsiooni saajat vähendama arvel soojuse hinda saadud kompensatsiooni võrra. Meetme eesmärk on kompenseerida võrguettevõtjatele ja muudele määruses nimetatud vahendajatele väiksemas mahus küsitud soojuse eest saamata jäänud tulu. Selleks, et meedet õigesti kasutatakse, peab soojuse müüja vähendama tarbijalt küsitavat summat kokku selle sama summa võrra, mida rakendusüksus soojuse müüjale selle konkreetse tarbija puhul hüvitab.

**Paragrahv 3 reguleerib kompensatsiooni taotlemist.**

Lõike 1 järgi on kompensatsiooni taotlejateks § 2 lõikes 5 määratletud soojuse müüjad. Kompensatsiooniavalduse saab esitada seega nii soojusettevõtja, kes vahetult korteriühistule vms juriidilisele isikule kodutarbija varustamiseks mõeldud soojust müüb.

Lõike 2 järgi esitab taotleja ehk soojuse müüja kompensatsiooni saamiseks KIK e-posti aadressile info@kik.ee KIK veebis toodud vormi kohase avalduse. Avaldus tuleb esitata hiljemalt kompensatsioonperioodile järgneva kuu 14. kuupäevaks (näiteks veebruarikuu eest tehtud soojuse hinna vähendamise kohta esitatakse avaldus KIK-le hiljemalt 14. märtsiks). See tagab, et kõigil soojuse müüjatel on vajalikud mõõteandmed kogutud ja tarbijatele arved korrektselt väljastatud. Avaldusele tuleb juurde lisada perioodi jooksul tarbijatelt kogumata jäänud tulu ning makseinfo, mille järgi saab KIK kompensatsiooni soojuse müüja üle kanda. See tasu sisaldab ka seonduvat käibemaksu.

Lõike 3 kohustab taotlejat lisama avaldusele andmed kompensatsiooniperioodil tarbijale müüdud soojuse kogus megavatt-tundides. Ühtlasi peab taotlusest selguma kompensatsiooni summa, mille KIK peab soojuse müüjale maksma. Eraldi peab olema välja toodud tasudega kaasnev käibemaks ning kodutarbija soojuse müügihind 2026. märtsis.

Lõike 4 järgi esitab soojuse müüja KIK nõudmisel täiendavaid arvestusi ja selgitusi, et tõendada määruse § 2 nimetatud nõuetele vastavust.

**Paragrahv 4 käsitleb kompensatsiooni eraldamist.**

Lõike 1 ja 3 järgi kontrollib rakendusüksus taotlust ja teeb seejärel esimesel võimalusel, kuid mitte hiljem kui kümne tööpäeva jooksul nõuetekohase taotluse saamisest taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse.

Lõige 2 annab KIK-le õiguse paluda soojuse müüjal kompensatsiooni avaldust või sellega koos esitatud dokumente parandada.

Lõige 4 võimaldab KIK-l jätta taotlus rahuldamata, kui avaldaja või avaldus ei vasta määruse tingimustele või kui soojuse müüja ei kõrvalda KIK osutatud vigu selleks antud tähtajaks. Seejuures lähtutakse haldusmenetluse seaduses sätestatust.

**Paragrahv 5** kohustab kompensatsiooni saanud soojuse müüjal näitama tarbijale esitatud arvel müüdud soojuse eest saadava kompensatsiooni summa ning tooma arvel välja lõpliku, kompensatsiooni arvestava tarbijalt küsitava summa. Kompensatsiooni saaja kohustus on ka

säilitada toetuse saamisega seotud dokumentatsiooni, selle alused tulevad raamatupidamise seadusest.

**Paragrahvi 6** järgi on KIK-l õigus kontrollida kompensatsiooni ja selle kasutamise õigsust. Selleks võib KIK küsida sooja müüjalt vajalikke dokumente ja teavet kuni ühe aasta jooksul sooja müüjale kompensatsiooni eraldamisest.

**Paragrahv 7** sätestab alused, mille ilmnemisel võib KIK kompensatsiooni saajalt (soojuse müüjalt) kompensatsiooni tagasi nõuda. Seda võib teha siis, kui kompensatsiooni saaja on esitanud ebaõigeid andmeid või kui kompensatsiooni saaja ei ole esitanud kompensatsiooni kontrollimiseks vajalikke andmeid. Kompensatsiooni saaja võtab omale kohustuse kompensatsiooni tagasimaksmiseks käesolevas paragrahvis toodud tingimuste täitmisel koos kompensatsiooninõude esitamisega.

## 3. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga ei võeta kasutusele uusi termineid.

## 4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

## 5. Määruse mõjud

Määruse kohaselt kompenseeritakse kodutarbijatele 80% ulatuses tarbitud soojuse lõpphinna selles osas, mis ületab kaugküttesoojuse hinda 2026. aasta märtsikuus.

Eelnõu mõjud võib kokku võtta alljärgnevalt:

- Sotsiaalsed mõjud (Mõju elanikkonna toimetulekule ja elukvaliteedile): kaugkütte hinna kompenseerimine parandab otseselt leibkondade majanduslikku toimetulekut ja suurendab kättesaadavat tulu. Kuna energiaarved moodustavad väiksema sissetulekuga leibkondade eelarvest regressiivselt suurema osa, vähendab universaalne kaugkütte hinna kompenseerimine haavatavate tarbijate ebakindlust ja energiaostuvõimetust. Arvestades asjaolu, et tegemist on laiapõhjalise (mitte sihitud) toetusega, saavad sellest võrdväärselt kasu ka kõrge sissetulekuga leibkonnad, mis ei pruugi sotsiaalse õigluse ja ressursside jaotuse seisukohalt olla optimaalne.
- Majanduslikud mõjud (Mõju ettevõtluskeskkonnale ja turgudele): kaugkütte hinna kompenseerimisel on kaudne positiivne mõju. Kodutarbijate kätte jääv vaba raha suunatakse tagasi tarbimisse (jaekaubandus, teenused), mis elavdab sisenõudlust ja toetab majandust tervikuna. Energiaturul säilitab aitab meede kaasa soojusettevõtjate stabiilsemale ärikeskkonnale ja vähendab maksehäireid klientide seas, kuna teenuse eest tasub osaliselt riik. Samas võib võrgutasude kompenseerimine vähendada mõningate tarbijagruppide motivatsiooni energiasäästuks või energiatõhususe investeeringuteks (nt kodude soojustamine, säästlikum sooja tarbevee kasutamine).
- Mõju avalikule sektorile (Eelarve ja halduskoormus): Kaugkütte hindade kompenseerimisega kaasneb negatiivne eelarvemõju. Tegemist on suure kuluga, mis

nõuab vahendite ümbersuunamist muudest valdkondadest või riigieelarve defitsiidi suurenemist. Toetuse administreerimise halduskoormus riigiasutustele on madal, kuna kompenseerimine toimub otse soojusettevõtjate kaudu.

- Keskkonnamõjud: kaugkütte hinna madalal hoidmine võib kaasa tuua fossiilsete energiaallikate suuremat kasutamist või vähemalt pidurdada nende kasutamise kahanemist. See on vastuolus pikaajaliste sihtidega ressursside säästlikul kasutamisel.
- Mõju regionaalarengule: kaugkütte hinna kompenseerimine toetab regionaalset tasakaalu. Ühed peamiseid võimalikud kasusaajaid kaugkütte hinna kompenseerimisel on Narva kaugkütte tarbijad.

  Narva leibkondade keskmine aastane netosissetulek on ligikaudu 31,6% madalam kui Eestis keskmiselt. Samal ajal on keskküttele ja gaasi eest makstavate leibkondade keskmised igakuised kulutused Narvas ligikaudu poole kõrgemad kui Eestis keskmiselt.

  Keskkütte või gaasi eest maksvate leibkondade keskmiste näitajate põhjal moodustavad nimetatud kulutused Narvas ligikaudu 1/10 leibkonna netosissetulekust, samas kui Eesti keskmine näitaja on alla 5%.

  Statistikaameti Eesti sotsiaaluuringu 2025. a andmetel ületavad 64,59% keskkütte või gaasi eest maksvatest Narva leibkondadest uuringus arvestatud energiakulud 10% nende kogusissetulekust. Samast leibkondade rühmast kuulub 43% kahte madalaimase sissetulekudetsiilidesse ja kulutab energiale üle 15% oma sissetulekust. Ühtlasi kuulub 16% sellest rühmast riikliku sissetulekujaotuse madalaimasse detsiili ning nende energiakulud ületavad 20% sissetulekust.

  Ka teistes võimalikes toetus saavates piirkondades on majad vähem soojustatud ja sealsete elanike keskmine sissetulek keskmisest madalam. Võrgutasude kompenseerimine leevendab regionaalset ebavõrdsust.
- Määruse rakendamisega ei kaasne mõju riigi julgeolekule, välissuhetele, ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

**Mõjud kaugküttemajanduses**

Esialgsel hinnangul võib kavandatav kaugkütte hindade kompenseerimine puudutada ligikaudu neljakümmet kaugkütte võrgupiirkonda, mida teenindab kokku 15…20 soojusettevõtet. Nendest neljakümnest võrgupiirkonnast asuvad umbes pooled maakondades, kus keskmine brutokuupalk on alla 75% Harjumaa keskmisest brutokuupalgast.

Ettevõtetele kaasneb määruse rakendamisega täiendav halduskoormus. Selle halduskoormuse katmiseks määrus eraldi toetust ette ei näe.

**6. Määruse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud**

Eelnõu rakendamise kulu on 6,5 miljonit eurot eeldusel, et kaalutud keskmine hind Eesti kaugkütte võrgupiirkondades, kus piirhind ületas septembris 100 €/MWh, tõuseb detsembris 2026 10% võrreldes septembris 2026 kehtinud hinnaga. Väga oluliselt mõjutab meetme rakendamisega seotud kulusid Balti Elektrijaama 11. ploki tööaeg tuleval talvel. Eelnõu

rakendamise kulu on arvestatud konservatiivsuse põhimõttest lähtuvalt maksimaalsent – st olukorras, kus Balti 11. plokk turule ei pääse. Juhul, kui Balti 11. plokk pääseb turule suuremal osal ajast perioodil detsember…märts, siis võivad meetme kulud langeda 1 mln €-ni. Meetme haldamiseks rakendusasutuse poolt kulub esialgsel hinnangul 20 tuhat eurot. Selleks vajalikud vahendid kavandatakse küsida Vabariigi Valitsuse reservist Kliimaministeeriumi eelarvesse.

**7. Määruse jõustumine**

Määrus jõustub üldises korras.

**8. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon**

Eelnõu edastatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastamiseks turuosalistele ja Rahandusministeeriumile.